

16. YÜZYIL DİVAN ŞAİRLERİNDEN KERİMÎ VE GAZELLERİ

16th Century Diwan Poet Kerîmî and His Ghazals

 Doç. Dr. Halil BATUR

Siirt Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk İslam Edebiyatı ve İslam Sanatları Anabilim Dalı. Siirt, Türkiye. halilbaturr@gmail.com

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received
08.10.2024

Kabul/Accepted
25.12.2024

Sayfa/ Page
96-112

Öz

Genellikle divan edebiyatı geleneğine uygun şairlerin derlendiği şiir mecmuaları üzerine yapılan yeni çalışmalar, hakkında yeterince bilgi edinemediğimiz kimi şairlerin tanıtılıp literatüre ilave edilmesini sağlamaktadır. Hayat ve eserlerine dair oldukça sınırlı bilgilere sahip olduğumuz şairlerin şiir mecmualarında kayda geçip derlenen şiirleri sayesinde bu şairler, ilim ve sanat camiasına tanıtılmaktadır. Yaptığımız araştırma neticesinde bir şiir mecmuasında derlenen 16 gazeli ve iki mecmuada bulunan birkaç gazeli dışında hakkında oldukça kısıtlı bilgiye sahip olduğumuz Kerîmî mahlaslı şair de şiir mecmuaları vasıtasıyla varlığından haberdar olduğumuz şairlerdendir.

Bu çalışmada öncelikle biyografik ve bibliyografik kaynaklar ışığında Türk edebiyatında Kerîmî mahlasını kullanan şairler tanıtılacaktır. Elde edilen bilgilere dayanarak Kerîmî adlı şairin hayat ve eserlerine dair bilgiler ortaya konarak elimizde sınırlı sayıda gazeli bulunan Kerîmî adlı şairin kimliği tespit edilmeye çalışılacaktır. Sonrasında şairin İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde NEKTY03563 demirbaş numarasıyla kayıtlı bir mecmuada “Gazeliyyat-ı Kerîmî” başlığıyla verilen 16 gazeli ile birlikte kimi mecmualarda tespit ettiğimiz gazelleri bir araya getirilerek şairin XVI. asrın divan şiiri içerisindeki yeri ortaya konulacaktır. Bu makalede şairin tespit edilen tüm gazelleri şekil ve muhteva bakımından incelenmiş, çalışmanın sonuna gazellerin çeviri yazılı metni eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kerîmî, şiir mecmuaları, divan edebiyatı, gazel, XVI. asır.

Abstract

New studies on poetry collections, where poems written in the style of divan literature are usually compiled, enable some poets, about whom we do not have enough information, to be introduced and added to the literature. Thus, these poets, whose lives and works we have very limited information about, are introduced to the scientific and artistic community thanks to their poems recorded and compiled in poetry collections. As a result of our research, the poet with the pseudonym Kerîmî, about whom we have very limited information except for his 16 ghazals compiled in a poetry collection and 3 ghazals and 2 nazire ghazals in Pervâne Bey's collection, is one of the poets whose existence we are aware of through poetry collections.

In this study, firstly, the poets using the pseudonym Kerîmî in Turkish literature will be introduced in the light of biographical and bibliographical sources. Based on the information obtained, information about the life and works of the poet named Kerîmî will be revealed and the poet named Kerîmî, the poet of the ghazals we have, will be tried to be identified. Afterwards, the poet's 16 ghazals in a collection registered in the Istanbul University Rare Works Library with the fixture number NEKTY03563 and titled ‘Gazeliyyat-ı Kerîmî’ and the ghazals in the Pervâne Bey Collection will be brought together and the poet's place in divan poetry in the XVIth century will be tried to be determined. In this article, all the identified ghazals of the poet are analysed in terms of form and content, and the translated text of the work is added at the end of the study.

Keywords: poetry collections, divan literature, gazel, XVI century.

Giriş

Genellikle farklı asır ve zamanlarda yaşayan şairlerin muhtelif nazım şekilleriyle yazdıkları şiirlerin belli bir sıra ve düzen gözetilmeksizin bir araya getirilmesiyle teşekkül eden şiir mecmuaları, öncelikle mecmuayı derleyen kişinin edebî zevk ve anlayışını olmak üzere bilhassa divan şiirinin genel anlamda edebî tercih ve beğenilerini de tespit etmemizi sağlayan oldukça önemli edebî kaynaklar arasındadır.

Şiir mecmualarında bir araya getirilen şiirler, biyografik kaynaklarda kendilerine dair yeterince bilgi bulunmayan, ismi ya da mahlası dahi bu kaynaklarda geçmeyen, dolayısıyla unutulmaya yüz tutan kimi şairlerin hayat ve eserleri hakkında yeni ve önemli bilgiler taşıdıkları için söz konusu şair ya da eserlerin divan şiiri içerisindeki yeri ve değerini belirleyebilmemize imkân sağlamaktadır.

Şiir mecmuaları üzerine yapılan yeni çalışma ve incelemeler sayesinde günümüze değin haklarında kaynaklarda sınırlı miktarda bilgiye sahip olduğumuz şairleri, henüz tespit edilememiş divanlarından derlenen şiirleriyle her geçen gün yeni şairler ve şiirler tespit edilmektedir. Bu şair ve şiirler üzerinde yapılacak bilimsel çalışmalar, özellikle divan şiirinin zirve dönemini yaşadığı XVI. asırdaki zengin edebî birikimi daha yakından anlayıp ortaya koymamız açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu minvalde elinizdeki çalışmada, bir divanı varsa dahi günümüze kadar elimize ulaşmamış olan ve XVI. asır şairleri arasında gösterebileceğimiz Kerîmî mahlaslı bir şairin İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde NEKTY03563 demirbaş numarasıyla kayıtlı bir mecmuada bulunan ve *Gazeliyyat-ı Kerîmî* başlığıyla verilen 16 gazeli çalışma konusu seçilmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde Kerîmî'nin gazellerini ihtiva eden şiir mecmuası tanıtılacaktır. İkinci bölümde Türk edebiyatında Kerîmî mahlasını kullanan şairler, tezkireler ve biyografik kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında tanıtılarak söz konusu mecmuada bulunan gazellerin şairi olan Kerîmî mahlaslı şairin gerçek şahsiyeti hakkında bazı değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, söz konusu mecmuada bulunan ve Kerîmî'ye ait olan 16 gazel ile birlikte araştırmalarımız neticesinde aynı şaire ait olduğunu düşündüğümüz ve bazı mecmualarda bulunan gazelleri; şekil ve muhteva bakımından ele alınarak şairin XVI. asırda divan şiiri içerisindeki yeri tespit edilmeye çalışılacaktır. Çalışmanın sonunda Kerîmî'nin söz konusu gazellerinin çeviri yazılı metni verilecektir.

1. Kerîmî'nin Gazellerinin İçinde Yer Aldığı Mecmuası

Kerîmî'nin tespit ettiğimiz gazelleri, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde NEKTY03563 demirbaş numarasıyla kayıtlı bir mecmua içerisinde yer almaktadır. Pek çok şaire ait manzumelerin yer aldığı mecmua, kütüphane kataloğuna *Mecmua-i eş'ar kudemayı şuara* adıyla kaydedilmiştir. 142 varaktan ibaret olan mecmua, talik hatla yazılmıştır. 283x147 mm ölçülerinde olan eserin satır sayısı varaktan varaka değişmektedir.

Mecmua, gerek muhteva gerekse edebî türler açısından oldukça zengindir. Mecmuanın 3b-18a yaprakları arasında XVI. yüzyıl şairlerinden *Kâdı Mevlânâ Hasan Dîvânı* yer almaktadır (Doğan, 2022, s. 43). Mecmuada yaklaşık 80 şairin manzumelerinden örnekler ile beraber Kanunî Sultan Süleyman ve Yavuz Sultan Selim'e ait manzumeler de kaydedilmiştir. Mecmuanın farklı sayfalarında Farsça ve Arapça şiirler, dinî mevzulara dair nesir parçaları ve ihtilaçnâme cetvelleri de bulunmaktadır.

Mecmuada şiirlerine yer verilen şairlerin büyük bir bölümünün XVI. asırda yaşayan şairler olması, mecmuanın en geç XVI. yüzyılın sonlarında derlenmiş olduğuna işaret etmektedir. Mecmuanın dikkat çekici bir başka özelliği de şiirleri verilen şairler hakkında bazı biyografik bilgilerin de nakledilmiş olmasıdır (Batur, 2022, s. 646).

Kerîmî'ye ait şiirler, mecmuanın 18a-20a varakları arasında yer almakta olup *Gazeliyyat-ı Kerîmî* başlığıyla verilmiştir. Mecmuanın sonradan numaralandırıldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar mevcut varakların sıralanışında bazı dağınıklıklar olsa da Kerîmî'ye ait şiirler 18b numaralı varaktan başlayarak kesintisiz bir şekilde 20a varacağına kadar devam etmektedir. Şaire ait son gazelin, takip eden sayfada farklı şairlere ait varaklar verildiğinden mahlas beyti bulunmamaktadır. Muhtemelen şaire ait son gazel eksik olarak istinsah edilmiş ya da mecmuada eksik sayfalar bulunmaktadır.

2. Kerîmî Mahlaslı Şairler

Türk edebiyatı ile ilgili biyografik ve bibliyografik kaynaklar ile en temel ve güncel verilerin derlendiği TEİS (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü) incelendiğinde “Kerîmî” mahlasını kullanan 6 şair ile ilgili bilgi olduğu görülmektedir (İpekten vd. 1988, s. 251-252; Kaplan, 2014; Köksal, 2013; Aksoyak, 2014).

Üzerinde çalışmakta olduğumuz mecmuada “Kerîmî” mahlasını taşıyan gazellerden ikisi *Mecmûa-i Nezâir* adıyla da bilinen *Pervâne Bey Mecmuası*’nda da aynen yer almaktadır. Söz konusu mecmua, hakkında oldukça sınırlı bilgi bulunan saray hizmetkârlarından Pervâne b. Abdullah tarafından 968 (1560-61) yılında derlenmiştir (Zülfe, 2007, s. 244-245). Ayrıca yukarıda da değinildiği gibi şairlerine yer verilen şairlerin büyük bir kısmının XVI. asırda yaşayan şairler olması dolayısıyla söz konusu mecmuada bulunan şairler, XVI. asır ya da öncesinde yaşamış olan Kerîmî mahlaslı bir şaire ait olmalıdır. XVI. yüzyılda yaşadığı bilinen ve tezkirelerde adı geçen Kerîmî mahlaslı iki şair bulunmaktadır. Kaynaklarda bu şairlerden birinin Edirneli, diğersinin ise Bursalı olduğu bilgisi yer almaktadır.

Latîfî Tezkiresi’ne göre Bursalı olan Kerîmî, âlim ve salih bir şahsiyet olup müderrislik yapmıştır. Tezkirenin yazıldığı 1546’dan önce Kerîmî’nin vefat ettiği belirtilmiştir (Canım, 2000, s. 460-461). Ancak *Sehî Bey Tezkiresi*’nde hakkında bilgi verilen Kerîmî’nin nereli olduğuna dair bir bilgi verilmemiş olup şairden Mevlanâ Kerîmî olarak bahsedilmiştir. Muhtelif şair mecmularında kayda geçen manzumelerin Bursalı olan Kerîmî’ye ait olma ihtimali vardır (Kaya, 2017, s. 221). Mevlid türünde yazılmış *İrşâd* adlı eserin müellifi Bursalı Kerîmî olup bu şair, XV. yüzyılın mutasavvıf şairlerindedir (Mazıoğlu, 1974, s. 32, Aslan, 2009, s. 22).

Edirneli olan Kerîmî ise Kanunî Sultan Süleyman dönemi şairlerinden olup babasının ismi Mahmud’dur. Divan kâtipliği yapmıştır. 1544 yılında yazılan *Edirne Şehrengizi* adlı eserin Edirneli olan Kerîmî’ye ait olduğu ifade edilmektedir (Kaya, 2017, s. 220-221).

Günümüze kadar Kerîmî mahlaslı bir şairin bir divana sahip olduğuna dair herhangi bir bilgi elimizde bulunmamaktadır. Şairin Latîfî ve Sehî Bey tezkirelerinde iki matla beyti ile birlikte *Pervâne Bey Mecmuası*’nda bulunan 3 gazel ile 2 naziresi dışında gazel nazım şekli ile yazılan herhangi bir şiiri şu ana kadar tespit edilmemiştir. Kerîmî’nin *Pervâne Bey Mecmuası*’nda bir tane zemin şiiri yer almakta olup Zâtî ve Ferruhî gibi dönemin tanınmış bazı şairleri ona nazire yazmışlardır. Bu durum şairin kendi döneminde, şairlerine nazire yazılacak kadar başarılı ve bilinen bir şair olduğunu göstermektedir. Yine XVI. asır şairlerinden olan Edirneli Nazmî’nin derlemiş olduğu *Mecma’ü’n-Nezâ’ir* adlı nazire mecmuasında Kerîmî mahlası ile yer alan bir gazel bulunmaktadır (Köksal, 2017, s. 492). Bu gazelin de üzerinde çalışma yaptığımız XVI. asır şairlerinden Kerîmî’ye ait olması kuvvetle muhtemel olup söz konusu gazele de çalışmamızda yer verdik.

Yukarıda verilen bilgilere istinaden İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde NEKTY03563 demirbaş numarasıyla kayıtlı mecmua içerisinde yer alan gazellerin şairi olan Kerîmî, yukarıda Bursalı yahut Edirneli Kerîmî mahlasını kullanan iki şairden biri olabileceği gibi, şu ana kadar bilinmeyen ve Kerîmî mahlasını kullanan bir başka şair de olabilir. Elimizde bulunun bu sınırlı bilgilerle bu konuda kesin bir hüküm vermek mümkün olmamıştır.

3. Kerîmî’nin Gazelleri

3.1. Şekil Özellikleri

Kerîmî’ye ait 20 gazelin şekil özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Sıra	Beyit Sayısı	Redif	Kafiye	Vezin
1	5	-	-â (mücerred kafiye)	<i>fâ’ ilâtün / fâ’ ilâtün / fâ’ ilâtün / fâ’ ilün</i>
2	5	-	-bâ (mürdef kafiye)	<i>fâ’ ilâtün / fâ’ ilâtün / fâ’ ilâtün / fâ’ ilün</i>
3	5	-dur baña	-ân (mürdef kafiye)	<i>fâ’ ilâtün / fâ’ ilâtün / fâ’ ilâtün / fâ’ ilün</i>
4	5	-dur baña	-l (mücerred kafiye)	<i>fâ’ ilâtün / fâ’ ilâtün / fâ’ ilâtün / fâ’ ilün</i>

5	5	olmaz baña	-ār (mürdef kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
6	5	baña	-n (mücerred kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
7	5	-	-āb (mürdef kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
8	5	-	-āb (mürdef kafiye)	<i>fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün</i>
9	5	-	-īb (mürdef kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
10	5	-ya bā' iş	-a (mücerred kafiye)	<i>mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ülün</i>
11	5	-	-āc (mürdef kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
12	5	eyler feraḥ	-ān (mürdef kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
13	5	şūḥ	-ār (mürdef kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
14	5	'ıyd	ā (mücerred kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
15	5	-ler meded	-met (müesses kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
16	4(?)	-	-l (mücerred kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
17	5	-a beñzer	-āb (mürdef kafiye)	<i>mef' ülü / fā' ilātün / mef' ülü / fā' ilātün</i>
18.	5	yiter	-r (mücerred kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
19	5	-ı yine	-ān (mürdef kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>
20	5	gibi	-l (mücerred kafiye)	<i>fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün</i>

Tablo 1: Gazellerin şekil özellikleri

Yukarıda verilen tablo incelendiğinde Kerîmî'nin kaleme aldığı 20 gazelin 17'sinde klasik Türk edebiyatında en çok tercih edilen aruz kalıpları arasında olan “*fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün*” kalıbını kullandığı görülmektedir. Şair, bir gazelde yine sık kullanılan vezinler arasında yer alan “*fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün*” kalıbını kullanmışken birer gazelinde ise Türk edebiyatında sık kullanılmayan vezinler arasında yer alan “*mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ülün*” ve “*mef' ülü / fā' ilātün / mef' ülü / fā' ilātün*” kalıplarını tercih etmiştir. Kerîmî'nin genel anlamda aruz veznini kullanmada başarılı olduğu söylenebilir. Vezin kusur ve tasarrufları oldukça azdır.

Kerîmî'nin şiirlerine “*Gazeliyyat-ı Kerîmî*” başlığı atılarak başlanmış olup her gazel geçişinde “ve lehu” başlığı atılarak yeni gazel verilmiştir. Gazellerin tamamında “Kerîmî” mahlası kullanılmıştır.

Kerîmî 13 gazelinde redif kullanmıştır. Bu rediflerin beşi sadece kelime şeklinde, ikisi kelime grubu, 6 tanesi de “ek+kelime” şeklinde kurgulanmıştır. Bu rediflerden sekizinde Türkçe kökenli sözcüklerden redif seçilmişken beş tanesinde Türkçe kökenli olmayan sözcüklerle redif kurulmuştur. En çok “bana” redifiyle şiir yazılmış olup dört şiirde kullanılmıştır.

Şairin kafiye olarak 8 gazelinde mücerred kafiye, 11 gazelinde mürdef kafiye, 1 gazelinde ise müesses kafiye kullandığı görülmektedir.

Mecmuada bulunan gazeller, revî harfine göre, alfabetik bir şekilde tertip edilmiş olup belli bir düzen içerisinde 3 varak boyunca böylece devam etmektedir. Ancak 3. varaktan sonra bir başka şaire ait şiirlere geçilmiştir. Mecmuada sırasıyla “elif” harfi ile 6, “be” harfi ile 3, “se” harfi ile 1, “cim”, “ha” ve “hi” harfleri ile 1, “dal” harfi ile 2, “re” harfi ile 2 gazel yazıldıktan sonra Kerîmî'ye ait gazeller sonlandırılmıştır. *Pervâne Bey Mecmuası*'nda ise “re”, “he” ve “ye” harfleri ile birer gazel yer almaktadır.

Divan edebiyatında gazelerde beyit sayısı genellikle 5 ila 9 arasında değişmektedir. Beyit sayısı çift rakamlı olan, yani 6 ve 8 olan gazeller oldukça azdır. Çoğunlukla tek rakamlı, yani 5, 7 ve 9 gibi beyit sayıları tercih edilmiştir. Beyit sayısı, bu sayıların altına ya da üstüne çıkan gazeller de yazılmıştır (Dilçin, 1983, s. 109). Kerîmî'nin kaleme almış olduğu gazellerin tamamı -mahlas beyti olmayan/kaydedilmeyen gazel sayılmazsa- 5 beyitten oluşmaktadır.

3.2. Muhteva, Dil ve Üslup Özellikleri

Kerîmî'nin kaleme aldığı gazeller muhteva açısından incelendiğinde divan edebiyatı şiiri geleneği içerisinde hemen hemen tüm divanlarda rastlandığı üzere aşk, sevgiliye ait güzellik unsurları, aşk yüzünden çekilen acı ve cefa, aşkın ve âşığın hâlleri, sevgiliden şikâyet konularının genel olarak işlendiği görülmektedir.

Aşkın verdiği mutluluğu, sıkıntıyı, sevgiliden yakınmayı, sevgiliye karşı yakarışları, içli ve duygulu olarak anlatan gazellere âşıkane (garâmî, lirik) gazel denir (Dilçin, 1983, s. 110). Dolayısıyla Kerîmî'nin gazellerinin çoğu *âşıkâne gezel* olarak değerlendirilebilir. Kerîmî âşıkane gazellerinde daha çok sevgilinin kendisine vermiş olduğu eziyeti, firak acısını ve bu yüzden çektiği ızdırapları ifade etmiştir.

Sevgiliden ayrılık elemi, şairin en çok üzerinde durduğu duygulardandır. Şair aşağıdaki beyitte, “Ey salına salına yürüyen, uzun boylu, endamlı sevgili! Sensiz, çimenlikte gülün yaprağı sanki zehirin suyuyla bana sunulmuş keskin kılıç gibidir.” demektedir.

Berg-i gül sensiz ey serv-i revânım sebze

Şanki zehr ile şunulmuş tîğ-i bürrândur baña (G 3/2)

Ayrılık acısının bir ateşe benzetildiği aşağıdaki beyitte şair, yine kendisine seslenerek, “Ey Kerîmî! Bana zahmet veren ayrılık ateşidir. Yoksa aşk ateşi benim canımın gerçek istirahatidir.” demektedir.

Ey **Kerîmî** nâr-ı firkatdur baña zahmet viren

Yoksa ‘aşk odına yanmak râhat-ı cândur baña (G 3/5)

Kerîmî, divan edebiyatının pek çok mazmununu sevgiliyi anlatma zımında kullanmıştır. Şairin gazellerinde kullanmış olduğu sevgiliye ait başlıca güzellik unsurlarını karşılayan ifadeler şunlardır: misk-i ter, kâkül-i zîbâ, kâkül-i müşgîn, yâr-ı şûh, dilber, dil-dâr-ı şûh, dilber-i la'l, mey-i la'l, leb-i şîrîn, zülf-i siyah, zülf-i perişân, nigâr, gözleri âhû, gözü mestân, serv-kâmet, serv-i revân, serv-kad, gül-endâm, gül yüz, hilâl ebrû, güneş yüzü güzel, semen-ber, hindû ben, hümâ, şâh, ruhu gülnâr, mâh, mâh-ı tâb, miskîn saç, çeşm-i bîmâr, gonçe-dehen, turre-i tarrâr-ı şûh, uğru gamze, jâleden dendân, sanem.

Divan edebiyatında en çok işlenen konuların başında gelen aşkın verdiği acı, gam ve keder, Kerîmî'nin de şiirlerinin odak noktasını oluşturur. Aşağıdaki beyitte şair, aşkın kendisini sürüklediği hâli tasvir ederek aşk çarşısında bir abdala dönüştüğünü ifade etmektedir:

Çârsü-yı ‘aşk içinde yürürüm abdâl olup

Kâkül-i zîbâ güzeller ‘aşk-ı müşk eyler baña (G 1/2)

Şair aşağıdaki beyitte kendisine seslenerek, sevgiliye olan aşk ve hasretinden dolayı gözyaşlarının akıp sel olarak sevgilinin ta köyüne vardığını ve böylece sevgili ile aralarında maceraların hiç eksik olmadığını ifade etmektedir:

Ey **Kerîmî** eşk-i çeşmüm erişelden küyına

Aramızda yârla eksik degüldür mâcerâ (G 1/5)

Aşağıdaki beyitte şair sevgilinin kendisini ne hâle getirdiğini, “Âhım sürekli gökleri boyar. Sevgilinin la'l gibi olan dudağı da gözyaşlarımı kana buladı.” ifadeleriyle anlatmaktadır.

Göklere boyanmasun mı dem-be-dem âhum benüm

Yaşımı al eyledi bir dilber-i la'lün kabâ (G 2/2)

Aşağıdaki beyitte de şair, “Sevgilinin köyünde suyun sevgiliden ötürü kendini yerden yere vurarak aktığı gibi ben de o selvi boylu sevgili yüzünden perişan bir hâle düştüm.” demektedir.

Serv-i kaddüñ göricek şürîde-hâl oldum [me]ger

Kendüyi yirden yire urup yürür küyuñda âb (G 7/2)

Kerîmî aşağıdaki beyitte, “Sen şarap uğruna her dem yabancılar/ağyar ile yürürsün ey sevgili! Bu yüzden ve harareten benim bağrım kebab oldu.” demektedir.

Sen şarâb için yürürsün dem-be-dem ağyâr ile

Oldı cānā bu harâretten benüm bağrum kebâb (G 7/3)

Aşağıdaki beyitte imdat çağrısında bulunan şair, “Gönül hanemde yağma olmadık tek bir nesne kalmadı. Hep bu sıkışıklık ve borçlanmalar sevgilinin gamzesinin başıma açtıklarındandır.” demektedir.

Çalmadı dil hānesinde nesne yağma olmadık

Ġamzesindendür baña hep bu ġarāmetler meded (G 15/4)

Kerîmî'nin gazellerinin çoğu âşıkâne olarak değerlendirilmekle beraber rindâne olarak değerlendirebileceğimiz beyitler de kaleme aldığı görülmektedir. Dünya hayatından zevk almayı, toplum kurallarını, din ve şeriatın emir ve yasaklarını aşmayı, daha çok yiyip içmeyi, eğlenceyi, içkiyi ve içki zevkini yoğun olarak ele alan gazellere rindâne gazel denir (Dilçin, 2008, s. 110). Kerîmî'nin dünyanın faniliği ve rindlik düşüncesini vurguladığı beyitler aşağıda verilmiştir:

Ey **Kerîmî** kime çaldı bu cihān çala bize

İçelüm cām-ı şarâbı olalum mest ü harâb (G 8/5)

“Ey Kerîmî! Bu dünya şimdiye kadar kime kalmış ki bize de kalsın. Öyleyse biz de şarabı içerek sarhoş ve harap olalım.”

Aşağıdaki rindâne beyitlerden birinde şair yine kendisine seslenerek, “Bu âlemin bir kararı ve sebatı yoktur. Öyle ki buradan alınan tüm safâ ve güzel zamanlar dahi bir tatlı uyku gibidir.” demektedir.

Bu ‘âlemün şebâtı yoçdur **Kerîmî** bir dem

Cümle şafâsı bunuñ bir tatlu h̄āba benzer (G 17/5)

Kerîmî'nin, şiirlerinde abdal, derviş, zâhid, tarîk, pîr, dost, sūfî, melâmet gibi tasavvufî remiz ve ıstılahları kullandığı görülmektedir.

Divan edebiyatının dil ve üslup hususiyetlerine tam olarak ayna olduğu gözlenen şairin gazellerinde bilhassa Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalara yoğun olarak yer verdiği görülmektedir.

Divan şiirinde edebî sanatlar anlatım ve üslubun en temel yapı taşlarından biridir. Şairler şiirlerindeki anlamı güçlendirmek, söz söyleme kabiliyetlerini ortaya koymak adına dilin bu imkânından sonuna kadar istifade etmişlerdir. Kerîmî de gazellerinde edebî sanatlara yoğun bir şekilde yer vermiştir.

Aşağıdaki beyitlerde koyu olarak gösterilen ifadeler arasında benzetme sanatı yapılmıştır:

Zülfîni reyhāna teşbîh etdigüm'çün bāğda

Ey **yüzi gül** sünbülün gönli perîşāndur bana (G 3/3)

Cām-ı mey meclisde sākî **bir kızıl güldür** baña

Her **şurâhî** kulkulı bir şüret-i **bülbüldür** bana (G 4/1)

Şaçlaruñ sevdâsı ile **dūd-ı āhum** kim çıkar

Ey **yüzi gül** deste deste **tāze sünbüldür** bana (G 4/2)

Ey semen-ber **dāğ-ı sînem üzre olan penbeler**

Çara toprağ üzre bitmiş ak karanfildür bana (G 4/3)

‘ Aşk yolında kişiye cân ile cânân yeter
Ey **Kerîmî** şimdi bir **yük**dür bu yolda **ten** bana (G 6/5)

Bilirüm ben ‘ aşıkun ol dilberüm ister diler
Ġamzesi **hançer**leriyle bağrımı her dem deler (G 16/1)

Mihnet ocağı içre **bağrum kebāba** döndi
Ķanlı yaşum gözümde **rengin şarāba** benzer (G 17/3)
Aşağıdaki beyitte şair tezat sanatına yer vermiştir:
Düşmüşem bir **pîr** olası **nev-civānuñ** aşkına
Nice abdāl olmayam kim ihtiyār olmaz bana (G 5/2)

Divan edebiyatında en çok başvurulan sanatlardan biri de istiaredir. Aşağıdaki beyitlerde istiare sanatına yer verilmiştir:

Ol **hümānuñ** şöyle i‘ dām kim hevā-yı ‘ aşkına
Görünür miqdār-ı ‘ ālem dāne-i erzen bana (G 6/3)

Baña kıyı yire cevri itdiğüñdür
Gözüm **yağmurları** yağmaya bā‘ iş (G 10/3)
Aşağıdaki beyitte Kerîmî güneşi kişileştirerek teşhis sanatını kullanmıştır:
‘ Ālemi tutduñ fūrūğ-ı hüsn ile ey māh-ı tāb
Ġayretinden başın alup gidse tañ mı **āfitāb** (G 7/1)

Aşağıdaki beyitte ise şair koyu olarak yazılan kelimeleri bir arada kullanarak tenasüp sanatına yer vermiştir:

Hüsnünüñ **bāzārına** oldı gönüller **müşterî**
Bir yeñi **dükkan** açaldan kākül-i dil-dār-ı şüh (G 13/4)

Sonuç

Türk edebiyatının en önemli kaynakları arasında gösterilen mecmuaların değeri, yapılan ilmi çalışmalar ile birlikte her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Mecmualarda adı bir şekilde kayda geçen fakat kaynakların bahsetmediği ya da oldukça sınırlı olarak hakkında bilgi verdiği şairlerin ve bu şairlere ait şiirlerin gün yüzüne çıkarılarak ilim âlemine tanıtılması Türk edebiyatı tarihi bakımından oldukça önemlidir.

Divan edebiyatı geleneği tarzında şiirlerin içerisinde yer aldığı mecmualardan biri de derleyeni belli olmayan ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY03563 numarada kayıtlı olan 142 varaktan oluşan bir mecmuadır. Muhtelif manzum ve mensur metinlerin içerisinde yer aldığı bu mecmuada 80 civarında şairin şiirlerine yer verilmiştir. Bu şairlerden biri de Kerîmî’dir.

Türk edebiyatında Kerîmî mahlasını kullanan 6 şair tespit edilmiştir. Elimizdeki mecmua muhtevasından hareketle XVI. asırda derlenmiş olması muhtemel olan bir mecmua olduğundan ve mecmuada şiirleri verilen şairlerin büyük bir kısmının da XVI. asırda yaşayan şairler olmasından ötürü söz konusu şiirlerin sahibi olan Kerîmî mahlaslı şairi tespit etme babında XVI. asırda yaşamış ve Kerîmî mahlasını kullanan şairler üzerinde çalışmamızı yoğunlaştırmakla birlikte söz konusu yüzyılda

yaşamış her iki Kerîmî ile mecmuada gazelleri bulunan Kerîmî'yi birbirinden ayırt edebilecek yeterince bilgi elimizde bulunmamaktadır.

Mecmuada Kerîmî'nin 16 gazeli bulunmaktadır. Yaptığımız araştırma neticesinde bu gazellerden ikisi, 1560-61 yılında derlendiği bilinen *Pervâne Bey Mecmuası*'nda aynen yer almaktadır. Dolayısıyla Kerîmî'nin XVI. asır divan edebiyatı ve/veya Kanuni Sultan Süleyman dönemi şairlerinden biri olduğu, bu bilgilerden hareketle kesin olarak söylenebilir.

Şairin şiirlerinin tamamı âşıkâne gazel tarzında olup divan edebiyatının yerleşmiş mazmunlarını ve anlam dünyasını oldukça başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Şair, gazellerinde dil ve üslup itibarıyla döneminin dil özelliklerini yansıtmaktadır. Kerîmî'nin şiirlerinde aruz vezni ustalıkla kullandığı görülmektedir.

Kerîmî, gazellerinde aşk, âşık, sevgili, ağyar, rakip, aşk acısı, ayrılık acısı, rindâne yaşama gibi konuları divan edebiyatının yerleşmiş mazmunlarını kullanarak başarılı bir şekilde işlemiştir. Şair, gazellerinde divan edebiyatında yaygın olarak yer verilen teşhis, teşbih, istiare, tenasüp ve tezat gibi edebî sanatları da başarılı bir şekilde kullanmıştır.

Kaynakça

- Aksoyak, İ. H. (2014). Kerîmî, Kerîmî Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kerimi-kerimi-efendi>, adresinden 28.09.2024 tarihinde alınmıştır.
- Aslan, Ü. (2009). Fetih'ten sonra yazılmış Türkçe ilk mevlid-i manevî: Kerîmî'nin İrşâd'ı. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2, 19-80.
- Batur, H. (2022). Nihâlî'nin Kanunî'ye sunduğu Mekke-i Mükerrerme vasfındaki arz-ı hâli. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 644-660.
- Canım, R. (2000). *Latîfî tezkiretü's-şu'arâ ve tabsiratü'n-nuzamâ (inceleme-metin)*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doğan H. (2022). *XVI. yüzyıl şairlerinden Kâdı Mevlânâ Hasan ve dîvânı*. DBY Yayınları.
- İpekten, H., İsen, M. Toparlı, R. Okçu, N. ve Karabey, T. (1988). *Tezkirelere göre divan edebiyatı isimler sözlüğü*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kaplan, Y. (2014). Kerîmî, Şeyhülharem-zâde Abdulkerim Efendi. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kerimi-seyhulharemzade-abdulkerim>, adresinden 28.09.2024 tarihinde alınmıştır.
- Kaya, H. (2017). Kerîmî'nin manzum sözlüğü. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 18, 213-252.
- Köksal, M. F. (2013). Kerîmî, Abdülkerîm. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kerimi-abdulkerim>, adresinden 28.09.2024 tarihinde alınmıştır.
- Köksal, M. F. (2017). *Edirneli Nazmî, mecma'u'n-nezâ'ir*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-292688/h/edirneli-nazmi-mecmaun-nezair.pdf>.
- Mazıoğlu, H. (1974). Türk edebiyatında mevlid yazan şairler. *Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Dergisi*, 6 (1). 31-62.
- Zülfe, Ö. (2007). Pervâne Bey mecmuası. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (C. 34, ss. 244-245). Diyanet Vakfı Yayınları.

Gazellerin Çeviri Yazılı Metinleri

18a

Ġazeliyyât-ı Kerîmî

1.

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Misk-i terle şafha-yı kâfûra haţt-ı dil-rübâ
‘ Āşık-ı dil-hasteler yazdı çün âyât-ı şenâ
2. Çarsü-yı ‘ aşk içinde yürürüm abdâl olup
Kâkül-i zibâ güzeller ‘ aşk-ı müşk eyler baña
3. Zülfine dil-dârımuñ dest urduġu’ çün göreyin
Yatıcaġ yer bulmasun diñlenmesün bād-ı şabâ
4. Dünyeye geldüm diyüp n’eyler cihānda dostum
Ölmeyen ‘ aşkuñ hevāsında senüñ āġir hebâ
5. Ey **Kerîmî** eşk-i çeşmüm erişelden küyına
Aramuzda yârla eksik deġöldür mâcerâ

Ve lehu

2.

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Eylemez ol serv ile bir dem benüm’ çün merġabâ
Dem-be-dem gitdi hevāsında yiler bād-ı şabâ
2. Göklere boyanmasun mı dem-be-dem āhum benüm
Yaşımı al eyledi bir dilber-i la‘ lîn ġabâ
3. İdinilden güşe-i ebrüñü ey dilber maġām
Bu gönül dervişine zülf-i siyāhuñdur ‘ abâ
4. Sen kırma zāhidâ ‘ aşıklarauñ ġāk olduġun
Yirde ġılmazlar hevâ yolunda olanlar hebâ
5. Ey **Kerîmî** ki biz buña deġmez miyiz kim ol nigār
Bir ucuyla daġi itmez bizüm ile merġabâ

3.

Ve lehu¹

¹ Bu gazel 15. Asır divan edebiyatı şairlerinden Necatî Bey’in bir gazeline nazire olarak yazılmıştır. (Gıynaş, Kamil Ali (2017). *Pervâne Bey Mecmuası*. Ankara: KTB Yay. ss. 173-174. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194492/pervane-bey-mecmuasi.html> [Erişim tarihi: 20.09.2024])

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Şâh-ı gül gülşende sensiz tîr-i hicrândur baña
Her kıvıl gonce şehâ bir kanlu peykândur baña
2. Berg-i gül sensiz ey serv-i revânum sebzde
Şanki zehr ile şunulmuş tîg-i bürrândur baña
3. Zülfüñi reyhâna teşbîh itdigüm 'çün bāgda
Ey yüzi gül sünbülün gönli perîşândur baña
4. Dem-be-dem kan ağlamak yüz şuydur ' aşîka
Gerçi kim iller bu yüzden şimdi hândândur baña
5. Ey **Kerîmî** nâr-ı firqatdur baña zahmet viren
Yoksa ' aşk odına yanmak rāhat-ı cāndur baña

Ve lehu

18b

4.

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

1. Cām-ı mey meclisde sākî bir kıvıl güldür baña
Her şurāhî kulçulu bir şüret-i bülbüldür baña
2. Şaçlaruñ sevdāsı ile dūd-ı āhum kim çıkar
Ey yüzi gül deste deste tāze sünbüldür baña
3. Ey semen-ber dāğ-ı sīnem üzre olan penbeler
Kara toprağ üzre bitmiş aq karanfildür baña
4. Dāne dāne ruğlaruñ üstinde hindü beñleruñ
Armağan için meger ey h'āce fülfüldür baña
5. Bār-ı ğamdan ben hālāş olmağa bulmadum tarîk
Ey **Kerîmî** çāre bu yolda taħammüldür baña

Ve lehu²

5.

fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilâtün / fâ' ilün

² Bu gazel Pervane Bey Mecmuası'nda yer almaktadır. Bu gazele Zâtî ve Akhisarlı Ferrûhî birer nazire yazmışlardır. (Gıynaş, Kamil Ali (2017). *Pervâne Bey Mecmuası*. Ankara: KTB Yay. ss. 177.

1. Āh kim ol serv-kāmet tođrı yār olmaz baña
Ađdı gönlüm Őu gibi bir dem qarār olmaz baña
2. Düşmüşem bir pîr olası nev-civānuñ aşkına
Nice abdāl olmayam kim ihtiyār olmaz baña
3. Kūh-ı ğamda dem-be-dem nālem kemendinden kaçır
Āh kim ol gözleri āhū Őikār olmaz baña
4. Ğam vücūdum zevrađın Őaldı belā girdābına
Āh kim qaldum bu deryāda kenār olmaz baña
5. Ey **Kerîmî** luţf idüp ol yār elüm almaz benüm
Ğayf kim qaldum ayaqda i‘ tibār olmaz baña

Ve lehu

6.

fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün

1. Ger kemîn-gāh-ı ‘ ademden ğam ola düşmen baña
Ğalka ğalka devri eflākiñ olur cevşen baña
2. Devr-i ‘ aşkuñ ben n’idem kim nev-bahārına irem
Dūd-ı āhumdan olur gökler yüzi süsen baña
3. Ol hümānuñ Şöyle i‘ dām kim hevā-yı ‘ aşkına
Görünür miqdār-ı ‘ ālem dāne-i erzen baña
4. Güller āteş pāreler üstünde yapraqlar duĞān
KülĞan oldı ol ruĞı gülnārsız güleşen baña
5. ‘ Aşq yolında kişye cān ile cānān yiter
Ey **Kerîmî** Şimdi bir yükdür bu yolda ten baña

Ve lehu

7.

fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün

1. ‘ Ālemi tutduñ fūrūĞ-ı Ğüsn ile ey māh-ı tāb
Ğayretinden başın alup gidse tañ mı āfitāb

19a

2. Serv-i qaddüñ göricek Őūrīde-Ğāl oldum [me]ger
Kendüyi yirden yire urup yürür küyuñda āb
3. Sen Őarāb için yürürsin dem-be-dem aĞyār ile
Oldı cānā bu Ğarāretten benüm baĞrum kebāb

4. Qalbi şâfi olduğı'çün dem-be-dem âyîne-veş
Qande varırsa el üzre tutulur cām-ı şarāb
5. Gösterir ağıyāra düşde her gice ol māhumı
Ey **Kerîmî** tañ degüldir gözlerümden çıksa hāb

Ve lehu

8.

fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilātün / fe' ilün

1. Ağlamakdan tolidır gözlerimüñ köşesi āb
Yol bulunmaz aña bir lahza gelüp girmege hāb
2. Bitüben dürlere miskān şaçun ey dost yine
Çeşm-i bīmāruñun üstine gelüp şaçdı gül-āb
3. Reng uğurladı lebünnden meger ey gonce dehen
Meclis içinde anuñ'çün kızarıır bāde-i nāb
4. Dilberün elle öpdüm dermişsin lebini
Elüme girmeye misin benüm ey cām ü şarāb
5. Ey **Kerîmî** kime qaldı bu cihān qala bize
İçelüm cām-ı şarābı olalum mest ü harāb

107

Ve lehu

9.

fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün

1. Ya naşib ola baña ya olmaya vaşl-ı hābīb
Vaqtüñe var saña ki bayram qaçandur ey raqīb
2. Gör ne nāzıkdür ki cānā gönümü cerr itmege
Luţf ile şundı zenehdānuñ baña tāze sīb
3. Ey hābībüm buña ādem nice olmasun helāk
'Aşq-ı bīmāruna tīmār itmek istermiş taşīb
4. Qadri yok hüsnün diyārında dil-i bīçārenün
Pādişāhum kimse bir mülkünde olmasun ğarīb
5. Ey **Kerîmî** hār-ı firqatden şikāyet qılmağa
Şāh-ı gül dīvānuna feryāda geldi 'andelīb

Ve lehu

10.

mefâ' ilün / mefâ' ilün / fe' ûlün

1. ' Aceb zülfün müdür sevdāya bā' iş
Mey-i la' lün midür ğavġāya bā' iş
2. Ne nāzıkdür terenc-i ğabġabun kim
Olar dā'im gönül almaġa bā' iş

19b

3. Baña qurı yire cevı itdigüñdür
Gözüm yağmurları yağmaya bā' iş
4. Saña tezvîrle öykündüġüdür
Mehün âteşde yanmaġa bā' iş
5. **Kerîmî** muġabet-i mesnedinde
Tapuñdur dā'imā ibkāya bā' iş

Ve lehu

11.

fâ' ilātün / fâ' ilātün / fâ' ilātün / fâ' ilün

1. Ol leb-i şîrîn bizümle nice itsün imtizâc
Kim alışdırmaz şeker milġ icâcıyla mizâc
2. Ol tabîb-i cân beni öldürmeġe kaşd eyledi
Ġalibâ ölmekden artuġ derdüme yoġdur ' ilâc
3. Ben bu ' âlemde o şāhuñ bendesiyem kim anuñ
Ĥâk-ı pâyidür sa' âdet ehlinüñ başına tâc
4. Şüfiyâ mülk-i riyānuñ tâc-dârısın bugün
Eylemezsin kimseye ' âlemde ' arz-ı ihtiyâc
5. Uġramıř geçmiş **Kerîmî** görmemişsin yârüñi
Ġaflet ile geçmesün her laġza ' ömrüñ gözüñ aç

Ve lehu

12.

fâ' ilātün / fâ' ilātün / fâ' ilātün / fâ' ilün

1. Gönlümi ġamdan şarâb-ı erġuvân eyler feraġ
Cānumı esrâr-ı ' aşġ-ı cāvidân eyler feraġ
2. İçmişim kıanlu şarâbı gönüm açılmaz benüm

Çalbümü her dem ona kuvvet revân eyler ferağ

3. Gönllümü şād eyleyen meclisde devr-i bādedür
Şanma kim bir dem beni devr-i zamān eyler ferağ
4. Göz yaşıdır çalbine ‘ aşıkıların viren şafā
Çayğılu gönülleri āb-ı revân eyler ferağ
5. Gönllümü çamdan **Kerîmî** tāze dīvānum açar
Rūhumı her dem benim bu gülsitān eyler ferağ

Ve lehu

13.

fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün

1. ‘ Ādet idindi cefāyı n’ eyleyim ol yār-ı şūğ
Çalbümü hoş itmedi bir dem benim dil-dār-ı şūğ
2. ‘ Ālemün ‘ ayşın gönülsüz itdigim budur ki ben
Gönllümü kapdı benim şol çamze-i ‘ ayyār-ı şūğ
3. Göz ucuyla seyr iderken çüsünüñ hengāmesin
Bir oyun geçdi baña bu çurre-i çarrār-ı şūğ

20a

4. Çüsünüñ bāzārına oldı gönüller müşteri
Bir yeñi dükkān açaldan kākül-i dil-dār-ı şūğ
5. Ey **Kerîmî** şā‘ ir-i nāzik-mizācın gönllüne
Okuduğça hoş gelür bu şive-i eş‘ār-ı şūğ

Ve lehu

14.

fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün

1. Almağa sākî eline sāğar-ı şahbā-yı ‘ıyd
İtdi çaş ile işāret şāhid-i ra‘nā-yı ‘ıyd
2. Şol güneş yüzlü güzellerle sürer devrānını
Kerç’e girse yiridür dolāb bī-hemtā-yı ‘ıyd
3. Rüz-ı vaşluñda saçuñ kıldı mu‘aţtar ‘ālemi
Şanki saçıldı çihāna ‘ anber-i Sārāy-ı ‘ıyd
4. Ey hilāl ebrü cemālinden utansun çüsüne
Çurre olmasun önünde çurre-i çarrā-yı ‘ıyd

5. Her nazarda nice dürlü naqş-ı şüret gösterir
Ey **Kerîmî** döndi fânüs-ı hayâle cāy-ı ‘ıyd

Ve lehu

15.

fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1. Cevre tırdı her yañadan serv-i kâmetler meded
Dirligimde başıma qopdı kıyâmetler meded
2. Turrelerle gânzeler her dem aşup başmaqdadur
Hey nedir ‘ aşıklara bunca siyâsetler meded
3. Hâbs-gâh-ı gâmda olduğum baña yitmez idi
Qal‘ a yaptı üstüme senüñ melâmetler meded
4. Qalmadı dil hânesinde nesne yağma olmadık
Gâmzesindendür baña hep bu garâmetler meded
5. Baqıcaq ruhsâruna yârüñ **Kerîmî** âh ider
Başlamış görünmege yañlış ‘ alâmetler meded

Ve lehu

16.

fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1. Bilirüm ben ‘ aşıkın ol dilberüm ister diler
Gâmzesi hançerleriyle bağrumı her dem deler
2. Dest-i gâm çâk eyledükçe hayâtum habbesin
Rište-i cānyıla gâmzeñ luğf idüp anı iler
3. Ayağı tozını yârüñ qanda şaklasın gözüm
Gâmzesi bir uğrıdur kim sürmeyi gözden siler
4. Gönçenüñ ağzında gördüm jâleden dendānı
Şöyle beñzer kim o yârüñ leblerine diş biler

...

17.³

mef‘ ülü / fâ‘ ilâtün / mef‘ ülü / fâ‘ ilâtün

1. Şi‘ rüm leñâfet ile gūyâ ki āba beñzer

³ Bu gazel *Pervâne Bey Mecmuası*’nda olup Âtâ-yı Kadı-yı Üskübî’nin bir gazeline nazire olarak yazılmıştır.

Alçaklığı ile gönlüm lîkin türâba beñzer

2. Her bir şanem hayâli birle bu hâne-i dil
Şüretleri görünür deyr-i harâba beñzer
3. Mihnet ocağı içre bağrum kebâba döndi
Kanlu yaşum gözümde rengin şerâba beñzer
4. Seyl-âb-i eşküm üzre tûlâb-i çerhi gör kim
Âb üstine yapılmış bir âsiyâba beñzer
5. Bu ‘âlemün şebâtı yokdur **Kerîmî** bir dem
Cümle şafâsı bunuñ bir tatlu h‘âba beñzer

18.⁴

fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1. Başuma bezm-i ğam-ı ‘ışkuñda cām efser yiter
Zahmun ile kanlu pîrâhen kabâ-yı zer yiter
2. Sen döşen gülşende dibâ-yı çemenle lâleler
Külhan-ı ğamda bana ahkerlü hâkister yiter
3. Saña bâliş berg-i gül perr-i hümâ pister bize
Seng-i mihnet hâr-ı ğam bâlîn ile pister yiter
4. Berr ü baħrim ni‘ metinden el yudı gönlüm gözüm
Âb-ı himmet nâr-ı ‘uzlet baña huşk ü ter yiter
5. Mülk-i ‘ışka husrevem derd ü belâ gam leşkerüm
Zülf sevdâsı livâ-yı ejdehâ-peyker yiter

19.⁵

fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1. Cân virüp la‘ line öpmişler o cânânı yine
Ellemişler n’idelüm ol gözi mestânı yine
2. Gösterür şalınışında niçe dürlü harekât
Kim içürmiş ‘aceb ol gözleri mestânı yine
3. Şöyle cânım acıdı kim demek olmaz dil ile
Leb-i şîrine kim urdı ki dendânı yine
4. Kanda ‘anber şatar ol kâkül-i müşgini ‘aceb
Kanda ‘atâr ola ol zülf-i perîşanı yine

⁴ Bu gazel Edirneli Nazmî’nin *Mecma’u’n-Nezâ’ir* eserinde yer almakta olup Ahmed Paşa’nın bir gazeline nazire olarak yazılmıştır. Köksal, M. F. (2017). *Edirneli Nazmî, Mecma’u’n-Nezâ’ir*.

⁵ Bu gazel de *Pervâne Bey Mecmuası*’nda olup Revânî Çelebi’nin bir gazeline nazire olarak yazılmıştır.

5. Yâ Reb ol ruḥları zibâ ne yaña itdi güzer
İki gündür ki **Kerîmî** görimez anı yine

20.

fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün

1. Başımı kes dilümi yar benüm ḥâme gibi
Ḥidmetünden çevürürsem yüzümi nâme gibi

2. Nâme-i ‘ömri şaçuß gibi kesilsün ey dost
Her geh ‘aşkuñda iki dillü ola ḥâme gibi

3. Ğam degül toğrasa endāmumı miḳrâz-i cefâ
Ol gül-endâma ola kim şarılam câme gibi

4. Fenn-i ‘aşk içre degül tıfl-şıfat ebced-ḥ‘ân
Zâhid-i şehri ola ger ‘ilm ile ‘allâme gibi

5. Ey **Kerîmî** yüzi firdevsine bir nâme di kim
Tuta şöhret bu cihân mülkini Şeh-nâme gibi

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Doç. Dr. Halil BATUR

Çatışma Beyanı / Conflict Statement: Yazar bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkisinin bulunmadığını, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmiştir.

Etik Beyanı / Ethical Statement: Yazar bu makalede “Etik Kurul İzni”ne gerek olmadığını beyan etmiştir.

Destek ve Teşekkür / Support and Thanks: Yazar bu çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmadığını beyan etmiştir.

Yayımlanan makalede araştırma ve yayın etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)’nin editör ve yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.